

Monedele romane imperiale descoperite la Buridava (Ocnîța, jud. Vâlcea) aflate în colecția Muzeului Județean Vâlcea

Silviu Istrate PURECE*

Keywords: *Buridava, Ocnîța, roman imperial coin, Dacian settlement*

Abstract

Roman Imperial Coins Discovered at Buridava (Ocnîța, Vâlcea County), located in the Vâlcea County Museum's Collection

In the Vâlcea County Museum's numismatic collection we succeeded to identify 19 roman imperial coins found after the archaeological researches from Buridava (Ocnîța, Vâlcea County). From the issuer repartition point of view we have the following situation: Augustus 8, Tiberius 1, Caius 2, Claudius 1, Vespasianus 3, Titus 1 and undetermined 3. The important presence of the coins minted in time of Augustus is determined by the large number of issues putted by him on the market in his long reign period and by the development of the economic prosperity of Buridava at the beginning of the I century B.C. The Buridava's economic development reach his peak at the end of the I century B.C. as the coins from the Flavian dynasty discovered here indicate, coins that close the roman imperial series.

Pătrunderea monedei romane imperiale în teritoriul Buridavensilor coincide cu perioada de maximă dezvoltare economică a așezării dacice de la Ocnîța. Integrarea de către Roma a regiunii Dunării de Jos în sfera sa de interese politice și economice a determinat o intensificare a contactelor dintre formațiunile politice dacice de la nordul fluviului și aceasta. Interesele comerciale ale Buridavei sunt, începând cu sfârșitul secolului I î. Hr., tot mai legate de statul roman datorită comercializării sării, marfă extrem de dorită în teritoriile sud-dunărene¹.

În colecția Muzeului Județean Vâlcea se află un număr de 19 monede provenite din așezarea dacică Buridava eşalonate între domniile împăraților Augustus și Titus. Vom reda în catalogul monedelor informația ce a fost înscrisă pe plicurile aferente fiecărei piese, în asociere cu bibliografia.

Catalogul monedelor romane imperiale

1. AVGVSTVS

Avers: [CAESAR]?; Revers: AVGVSTVS

As, RIC I 486, datare: 25 î. Hr., EPHESUS

Axa: 12, greutatea: 7,24g, diametrul: 26,1x24,8mm, număr de inventar: 13796

* Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu (silviu.purece@ulbsibiu.ro).

¹ Silviu Istrate Purece, “Preistoria, istoria antică și premedievală,” în *Enciclopedia județului Vâlcea* (Râmnicu Vâlcea, 2010), 104-107.

A fost descoperită în anul 1968, în așezarea civilă, nivelul III. Moneda a fost contramarcată în timpul domniei lui Tiberius (AVC TICAE)².

2. AVGVSTVS

Avers: IMP CAESAR-AVGVS; Revers: P CARISIVS-LEG PRO PR

Denar, RIC I 4b, datare: 25-23 î. Hr., EMERITA

Axa: 1, greutatea: 3,24, diametrul: 19,7x20, număr de inventar: 930

A fost descoperită în anul 1980, în zona necropolei, în pământul răscolit de gropile mormintelor³.

3. AVGVSTVS

Avers: Fără legendă; Revers: CAESAR/AVGVS

Denar, RIC I 33a, datare: 19-18 î. Hr., CAESARAUGUSTA ?

Axa: 6, greutatea: 3,55, diametrul: 19x20,3, număr de inventar: 13767

A fost descoperită în anul 1982 pe Cetatea 1, în S B 18, pe podina locuinței 1⁴.

4. AVGVSTVS

Avers: AVGVSTVS-DIVI-F; Revers: /IMP-X

Denar, RIC I 167a, datare: 15-13 î. Hr., LUGDUNUM

Axa: 6, greutatea: 2,51, diametrul: 19x17,5, număr de inventar: 13797

A fost descoperită în anul 1978, S XXXVIII, în zona de contact dintre nivelul II și nivelul III⁵.

5. AVGVSTVS

Avers: [IMP C]AESAR-DIVI-F-AV[GVSTVS IMP XX]; Revers: [PONTIF MAX]IM
TRIBVN POT XXXIII/S C

As, RIC I 471, datare: 11-12 B.C., ROMA

Axa: 6, greutatea: 6,34, diametrul: 24,1x25,7, număr de inventar: 13795

A fost descoperită în anul 1967, în așezarea civilă (S VIII), în zona de contact dintre nivelul II și nivelul III⁶.

6. AVGVSTVS

Avers: [CAESAR AVG]VST PONT MAX [TRIBVNIC POT]; Revers: A-LICIN
N[ERVA SILIAN III VIR] A A A F F, în centru S C

As, RIC I 437, datare: 6 î. Hr., ROMA

Axa: 6, greutatea: 8,55, diametrul: 25,3x26, număr de inventar: 13823

² Dumitru Berciu, *Buridava dacică* (București, 1981), 133.

³ Berciu, *Buridava dacică*, 133.

⁴ Dumitru Berciu, Mariana Iosifaru, Sergiu Purice, Gheorghe Andreescu, „Descoperiri și însemnări de la Buridava dacică. I.” *Thraco-Dacica* IV, 1-2 (1983), 112.

⁵ Berciu, *Buridava dacică*, 134.

⁶ Berciu, *Buridava dacică*, 133.

A fost descoperită în anul 1984 pe marginea de nord a acropolei într-un strat cu material arheologic amestecat. Punctul „palisadă”, S A17, caroul 3, la adâncimea de 0,20m⁷.

7. AVGVSTVS

Avers: CAESAR AVGVSTVS [DIVI F PATER PATRIAE]; Revers: AVGVSTI F COS DESIG PRINC IVVENT/C L CAESARES

Denar, RIC I 210, datare: 2 î. Hr.-4 d. Hr., LUGDUNUM

Axa: 3, greutatea: 2,46, diametrul: 17x?, număr de inventar: 536

A fost descoperită în anul 1973 pe Colina Sacră (C1), în încăperea subterană (groapa 2/73), la adâncimea de 2,35m⁸. După părerea noastră, moneda a fost ruptă în mod intenționat.

8. AVGVSTVS

Avers: CAESAR AVGVSTVS-DIVI F. PATER PATRIAE, Revers: AVGVSTI F. COS DESIG PRINC IVVENT / C I CAESARES

Denar, RIC I 350, datare: 2-14, ROMA

Axa: 6, greutatea: 3,75g, diametrul: 18,1x19,1, număr de inventar: 13766

A fost descoperită în anul 1982 pe latura de nord a Cetății 1, în S AP, caroul 6, la 0,20m⁹.

9. TIBERIVS

Avers: DIVVS•AVGV-STVS [•] PATER•, Revers: S-C

As, RIC I 72, datare: 15-16, ROMA

Axa: 12, greutatea: 11,2, diametrul: 26x26,5 mm, număr de inventar: 951

Descoperită într-o locuință din așezarea civilă probabil în anul 1979¹⁰.

10. CAIVS

Avers: [M AGRIPPA L F COS III] ?, Revers: S-C

As, RIC I 58, datare: 37-41, ROMA

Axa: 1, greutatea: 4,87, diametrul: ?, număr de inventar: 13798

A fost descoperită în anul 1968, S X, caroul 2¹¹.

11. CAIVS

Avers: C CAESAR AVG GERMANICVS PON M TR POT, Revers: [VESTA] S-C

As, RIC I 38, datare: 37-38, ROMA

Axa: 6, greutatea: 8,20, diametrul: 26x27,2, număr de inventar: 13715

A fost descoperită în anul 1969 în așezarea civilă, S XV¹².

⁷ Dumitru Berciu, Mariana Iosifaru, Sergiu Purice, Gheorghe Andreescu, „Descoperiri și însemnări de la Buridava dacică. III,” *Thraco-Dacica* VI, 1-2 (1985),173.

⁸ Berciu, *Buridava dacică* (București 1981), 133-134.

⁹ Berciu, Iosifaru, Purice, Andreescu, “Descoperiri și însemnări de la Buridava dacică. I,” 112.

¹⁰ Berciu, *Buridava dacică*, 135.

¹¹ Berciu, *Buridava dacică*, 134.

12. CLAVDIVS

Avers: TI CLAVDIVS C[AESAR AVG] PM TRP IMP, Revers: S-C
As, RIC I 97, datare: 41-50, ROMA
Axa: 7, greutatea: 8,31, diametrul: 28,1x28,7, număr de inventar: 940
A fost descoperită în anul 1972 în așezarea civilă, nivelul III¹³

13. VESPASIANVS

Avers: IMP CAESAR-VESPASIANVS AVG, Revers: PON MAX-TR P COS VI
Denar, RIC II 93, datare: 75, ROMA
Axa: 6, greutatea: 2,48, diametrul: 18x19, număr de inventar: 13803
A fost descoperită în anul 1978 în așezarea civilă, nivelul III¹⁴.

14. VESPASIANVS

Avers: IMP CAES VESP AVG P M COS IIII, Revers: NEP RED
Denar, RIC II 46, datare: 72-73, ROMA
Axa: 6, greutatea: 1,78, diametrul: 12,3x17,9, număr de inventar: 13768
A fost descoperită în anul 1982 pe Cetatea 1, în S B20, caroul 4, locuința 1 (nivelul III). Moneda este fragmentară. Posibil ca aceasta să fi fost tăiată intenționat¹⁵.

15. VESPASIANVS

Avers: IMP CAESAR VESPAS COS III TR P P P, Revers: AVG
Denar, RIC II 325, datare: 71, ASIA MICĂ
Axa: 9, greutatea: 1,42, diametrul: 16,3x17, număr de inventar: 13799
A fost descoperită în anul 1968 în așezarea civilă, nivelul III, S Xa. Imitație¹⁶.

16. TITVS

Avers: [I]MP TITVS CAES VESPASIAN AVG P M, Revers: TR P IX IMP XV COS
VIII P P
Denar, RIC II 27b, datare: 1 ian.-1 iulie 80, ROMA
Axa: 6, greutatea: 2,6, diametrul: 17x18, număr de inventar: 130
A fost descoperită în anul 1970 în așezarea civilă, nivelul III¹⁷.

17. NEDETERMINABILĂ

Avers: ?, Revers: ?
As, secolul I, axa: ?, greutatea: 8,2, diametrul: 23,3x26, număr de inventar: 13811
A fost descoperită în anul 1979 în așezarea civilă, nivelul III, Terasa II¹⁸.

¹² Berciu, *Buridava dacică*, 134.

¹³ Berciu, *Buridava dacică*, 134.

¹⁴ Berciu, *Buridava dacică*, 134.

¹⁵ Berciu, Iosifaru, Purice, Andreescu, „Descoperiri și însemnări de la Buridava dacică. I,” 112.

¹⁶ Berciu, *Buridava dacică*, 134.

¹⁷ Berciu, *Buridava dacică*, 134.

¹⁸ Berciu, *Buridava dacică*, 135.

18. NEDETERMINABILĂ

Avers:?, Revers:?

As, secolul I, axa:?, greutatea: 2,4, diametrul: 10,5x20, număr de inventar: 13812
A fost descoperită în anul 1979 în așezarea civilă. Moneda este ruptă pe jumătate¹⁹.

19. NEDETERMINABILĂ

Avers:?, Revers:?

Denar, secolul I, axa:?, greutatea: 1,59, diametrul: 17,8x19,3, număr de inventar:
13771

A fost descoperită în anul 1982 pe Cetatea 1, în S B20, caroul 7, adâncimea 0,40m.
Este o monedă suberată, se păstrează urme de argint. A fost perforată și transformată într-un obiect de podoabă²⁰.

La Buridava nu se constată un hiatus temporal între șirul de emisiuni monetare republicane și cel al emisiunilor monetare imperiale, monedele republicane încadrate cronologic către jumătatea secolului I î. Hr. și primele două decenii ale celei de-a doua jumătăți a secolului I î. Hr.²¹ fiind, în mod firesc, urmate de emisiunile imperiale ale lui Augustus.

Din punct de vedere al repartiției numerice și procentuale avem următoarea situație: Augustus 8 - 42%, Tiberius 1 - 5%, Caius 2 - 11%, Claudius 1 - 5%, Vespasianus 3 - 16%, Titus 1 - 5% și Nedeterminabile 3 - 16%. Ponderea cea mai însemnată în lot o au monedele lui Augustus²² fapt explicabil datorită numărului mare de tipuri monetare emise în lunga perioadă de domnie a acestuia. Dintre emisiunile lui Augustus se remarcă as-ul înregistrat în catalogul nostru cu numărul 1 ce prezintă două contramărci, dintre care una cu numele lui Tiberius, ceea ce indică o lungă perioadă în care aceasta s-a aflat în circulație. Este foarte probabil ca moneda să fi fost contramărcată pe *limes*-ul dunărean.

Spre deosebire de seria monedelor republicane provenite de la Buridava în care se află doar denari²³, în grupul celor romane imperiale moneda din cupru are o prezență semnificativă. În continuare, însă, denarii au o pondere mare, din cele 19 monede 10 sunt denari și 9 asi. Credem că această schimbare fundamentală în ceea ce privește prezența nominalului roman la Buridava a fost generată de consolidarea relațiilor economice dintre formațiunea tribală a Buridavensilor și Imperiul roman, ceea ce a dus la o mai bună cunoaștere și adoptarea principiilor de funcționarea pieței monetare romane. Apariția monedei divizionare este o dovadă în acest sens. Fenomenul s-a produs treptat odată extinderea controlului roman în regiunile din imediata apropiere a Dunării de Jos, prezența armatei în zonele imediat învecinate teritoriului buridavensilor ducând, probabil, la o creștere a nevoii de sare.

¹⁹ Berciu, *Buridava dacică*, 135.

²⁰ Berciu, Iosifaru, Purice, Andreescu, „Descoperiri și însemnări de la Buridava dacică. I,” 112.

²¹ Silviu Istrate Purece, “Isolated finds of Roman Republican Coins from Buridava, contained in the Collection of Vâlcea County Museum,” *Brukenthal Acta Musei*, IV.1 (2011), 105-112.

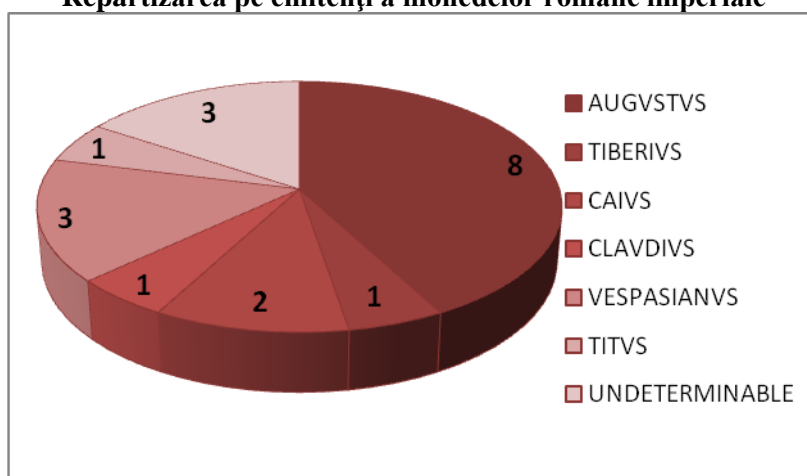
²² Purece, “Isolated finds of Roman Republican Coins from Buridava,” 105-112.

²³ Purece, “Isolated finds of Roman Republican Coins from Buridava,” 105-112.

O reprezentare procentuală destul de însemnată în lot o au monedele din perioada dinastiei Flaviene, 25 % din totalul monedelor. Pe lângă cele 4 monede identificate de noi credem că este posibil să avem și alte emisiuni emise în timpul acestei dinastii dar care nu au putut fi încadrate corespunzător datorită stării lor de conservare. La acestea trebuie să mai adăugăm și denarul emis de Domitianus menționat de D. Berciu²⁴, dar pe care nu am reușit să-l identificăm în colecția Muzeului Județean Vâlcea. Această situație indică o intensificare a pătrunderii monedei romane în a doua jumătate a secolului I d. Hr. odată cu interesul statului roman de a consolida frontiera dunăreană, acum fiind întreprinse acțiuni ferme care vizau triburile dacice nord-dunărene. Consolidarea prezenței romane în Moesia și interesul crescut arătat de flavieni pentru zona Dunării de Jos a fost benefică Buridavei care acum parcurge perioada de maximă înflorire.

Până în prezent nu a fost descoperită nici o monedă emisă de Traianus la Buridava. Mențiunea lui D. Berciu cu privire la descoperirea întâmplătoare a unei monede bătute de Traianus făcută „în afara așezării și complexului de cetăți”²⁵ este corectă dar moneda nu poate fi legată de amenajările dacice din zonă, ci foarte probabil provine de pe teritoriul sitului roman aflat în imediata apropiere a așezării dacice²⁶. Lipsa monedelor lui Traianus de la Buridava este un fenomen normal datorat faptului că așezarea dacică a fost distrusă de romani, probabil în primăvara anului 102, moment până la care monedele emise de Traianus nu pătrunseseră în mod semnificativ în spațiul nord-dunăren.

Repartizarea pe emitenți a monedelor romane imperiale

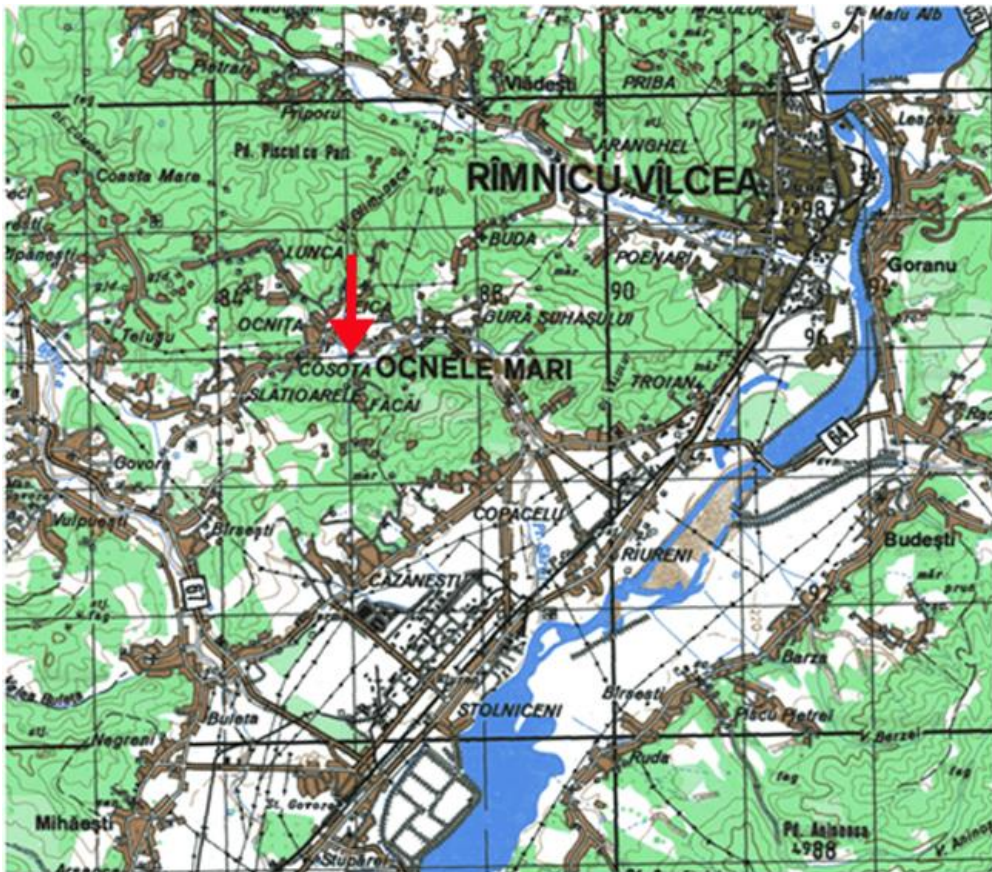

²⁴ Berciu, *Buridava dacică*, 135.

²⁵ Berciu, *Buridava dacică*, 135.

²⁶ Silviu Istrate Purece, Ionuț Tuțulescu, Mariana Iosifaru, *Monede romane descoperite la Ocița – “În aval de baraj”*, comunicare susținută în cadrul celui de-al XXVII-lea Simpozion Național de Numismatică, Râmnicu Vâlcea, 2010.

Localizarea Buridavei

1. 13796

2. 930

3. 13767

4. 13797

5. 951

6. 13795

7. 13823

8. 536

9. 13766

10. 13798

11. 13715

12. 940

13. 13803

14. 13768

15. 13799

16. 130